

مجموعه گیاهان دارویی - صنعتی

لاله سرنگون

*Fritillaria
imperialis L*

ستاد توسعه پژوهش و کاربرد
گیاهان دارویی و طب ایرانی

دفتر امور منابع جنگلی

رسالة
الشيخ
العلامة
الفاضل
الشيخ
العلامة
الفاضل
الشيخ
العلامة
الفاضل

لاله سرنگون

**Fritillaria
imperialis L**

عنوان و نام پدیدآور : لاله سرنگون/تالیف و تدوین مهدی عماد، فریبرز غیبی، سیدمحسن رسولی، رسول خانجانه‌زاده، سعید محمدی‌جوزانی
 مشخصات نشر : تهران: پونه، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ج۱. (بدون شماره‌گذاری): مصور (رنگی).
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۹۲-۳-۲۵۰۰۰ ریال:۲-۳-۹۲-۵۵۴۴-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : تالیف و تدوین مهدی عماد، فریبرز غیبی، سیدمحسن رسولی، رسول خانجانه‌زاده، سعید محمدی‌جوزانی.
 یادداشت : عنوان دیگر: گیاه دارویی - صنعتی لاله سرنگون.
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : لاله واژگون
 موضوع : گیاهان دارویی
 موضوع : گیاهان صنعتی
 شناسه افزوده : عماد، مهدی، ۱۳۳۹ -
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۱ ۲۷۹۲س /۴۹۵QK
 رده بندی دیویی : ۵۸۴/۳۲۴
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۷۸۷۰۶

خ طالقانی شرقی - خ جهان - ساختمان پونه - شماره ۶ - طبقه سوم - تلفن ۷۷۶۰۵۷۹۸

نام کتاب	: گیاه دارویی - صنعتی لاله سرنگون
تألیف و تدوین	: مهدی عماد، دکتر فریبرز غیبی، سید محسن رسولی، رسول خانجانه‌زاده، سعید محمدی جوزانی
صفحه‌آرایی و طراحی	: پونه
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۱
لیتوگرافی	: پیمان نواندیش
چاپ	: پیمان نو اندیش
صحافی	: امیر کبیر
شمارگان	: ۵۰۰۰ جلد
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۹۲-۳-۲۵۰۰۰
قیمت	: ۲۵۰۰۰ ریال

نام علمی

Fritillaria imperialis L

نام فارسی

لاله سرنگون - لاله واژگون - اشک مریم - گل نگین لاله متعفن - لاله چمنی - شاه افسر - گیاه قیصر

نام انگلیسی

Crown imperial-crown imperial fritillary-fritillary

نام فرانسوی

Couronne imperiale- Herber aux sonnettes

نام آلمانی

Kaiserkrone

نام ایتالیایی

Corona imperale

نام عربی

اکلیل الملک

مشخصات گیاه شناسی

لاله سرنگون گیاهی از خانواده **Liliaceae**، چند ساله دارای پیازی درشت و فلس دار بابوی ناپسند و رنگ مایل به زرد و ساقه هایی استوانه ای ضخیم و قهوه ای رنگ و به ارتفاع ۰/۶ تا ۱/۲۰ متر بوده که در قسمت زیر گل ها، عاری از برگ ولخت و در سایر قسمت ها پوشیده از برگ است. برگ های آن سبز بیضی، باریک، دراز نوک تیز، موج ویا نیزه ای، در قسمت پایین ساقه متقابل و یا در سایر قسمت ها نامنظم است . در ماه اردیبهشت در انتهای ساقه گل دهنده یک دسته برگ و در زیر آنها گل ها به شکل زنگوله و به رنگ قرمز یا زرد ویا صورتی به تعداد ۵-۸ گل که دمگل آن خمیده است، ظاهری شو ند. قسمت پایین گل ها، تا حد اواسط طول ساقه کاملاً عاری از برگ است و مجدداً در این

قسمت، برگ ها به صورت فراهم، ساقه را فرا می گیرند.

در این گونه، گل آذین برگ های بالای گل به شکل کاکل دیده می شود. این گیاه به طور وسیعی در ایران می روید، معمولاً قطعات درشت نکتار شیرین از قاعده گل ها خارج شده و به صورت اشک دیده می شود و به این جهت آن را اشک مریم نیز می نامند. گل ها به حالت آویخته و بسیار زیبا می باشند. رنگ گل های آن نیز به تناسب نژادهای مختلف گیاه از زرد تا قرمز و صورتی تفاوت می نماید و به شکل زنگوله بوده که داخل آن به وسیله غده های سیاه رنگ حاوی شهد تزئین گردیده است و این مشخصه بهترین عامل جهت شناسایی این گونه در میان گیاهان پیازدار ایران است. پیدایش گل های آن در اوایل فروردین ماه صورت گرفته و چون مجموعاً منظره ای بسیار قشنگ را به وجود می آورد، از این نظر زیاد جلب توجه می کند. گل ها دوام چندانی نداشته و در مدت زمان ۱۰ تا ۱۵ روزه ریزش کرده و سپس در نیمه دوم اردیبهشت ماه مرحله بذردهی آنها شروع می گردد. پس

از بذر دهی، لاله ها سر سبزی و شادابی خود را از دست داده، برگ ها زرد، پژمرده و خشک می شوند به طوری که در خرداد ماه از گیاه به جز چند ساقه گل دهنده چوبی چیز دیگری باقی نمی ماند. زمستان گذرانی لاله ها به صورت غده و پیاز در داخل خاک می گذرد.

بنابراین مدت زمان دوره بازدید از دشت محدود بوده که حداکثر از اواخر فروردین شروع و در اواخر اردیبهشت ماه به پایان می رسد. بوی گل های این گیاه زیاد مطلوب نیست و منحصرأ به دلیل رنگ و فرم گل ها کاربرد دارد.

میوه اش پوشینه، بزرگ، زاویه دار و به طول ۴ سانتیمتر است، دانه گرده و نوش گل های این گیاه، مورد استفاده زنبور عسل قرار می گیرد ولی چون شیره گل های آن قی آور و سمی

است، نباید به مقادیر زیاد در عسل وجود داشته باشد. ضمناً باید توجه داشت که پیاز آن سمی تر از سایر قسمت های گیاه است و با تأثیر مواد مؤثره آن بر روی قلب، ممکن است موجبات مرگ فراهم شود. تاکنون ۱۵ گونه آن در ایران شناسایی شده است. گونه زرد کم رنگ متمایل به لیمویی این گل ها موسوم به لاله گرگانی بین ۵۰ تا ۸۰ سانتیمتر ارتفاع دارد. این گیاه، خاک متوسط (لوم) و سنگین (رس) با پ.هاش اسیدی را ترجیح می دهد. نیاز به خاک خوب زهکشی شده داشته و می تواند در خاک رس سنگین با پ.هاش اسیدی، خنثی و (قلیایی) و در مناطق نیمه سایه و یا آفتابی رشد کند. نیاز به خاک مرطوب داشته و خشکی را به خوبی تحمل می کند. این گل سازگاری زیادی با دامنه های سنگلاخی و صخره ای دارد و در صورت عدم تخریب به واسطه دام و انسان، حتی تا ۱۰ هزار شاخه از آن را در یک دشت می توان مشاهده کرد. لاله سرنگون از نظر مرتعی فاقد ارزش غذایی جهت دام بوده و حتی به طور ناچیز نیز مورد چرای دام قرار نمی گیرد. اگرچه تا کنون تحقیقی در مورد ترکیبات پیاز و یا شهد گل و ترکیبات اندام های گیاه صورت نگرفته است اما به نظر می رسد گیاه از این نظر نیز دارای اهمیت غذایی نمی باشد (عدم استفاده این گیاه در مصارف محلی منطقه نیز مبین این امر می باشد)، همچنین به دلیل سیستم رویش و اندام های زمینی و فقدان تاج هوایی نیز نمی تواند از جنبه حفاظتی آب و

خاک چندان قابل توجه باشد. اما از آنجا که لاله سرنگون به دلیل دارا بودن گل های زنگوله مانند، واژگون و قرمز رنگ از زیبایی خاصی برخوردار است. یکی از جاذبه های بسیار دیدنی و توریستی ایران گردیده است.

گویند این گل در آن زمان که گلوی سیاوش پاک نهاد با تیغ تیز گرسیوز خونریز، آن پلید دژخیم بدنهاد، آشنا می شد، شاهد ماجرا بود. از پس آن اندوه، گلگونه رخ، سر به زیر افکند تا آرام آرام اشک بریزد بر بی گناهی سیاوش.

منشاء اصلی گیاه

منشا این گیاه ایران، افغانستان و ترکستان تا مناطق غربی هیمالیا بوده و از این نوحی به سایر نقاط انتقال یافته و در سالیان پیش مقدار زیادی از پیاز آن توسط ترک ها به قسطنطنیه جهت پرورش انتقال یافت. برخی محققان معتقدند، گل لاله ابتدا از ایران به قسطنطنیه برده شده و بوس بکیوس سفیر امپراتور روم بذر لاله را از قسطنطنیه به وین انتقال داده است. پس از آن اروپاییان با این گل زیبا آشنا شدند و از قرن ۱۹ میلادی کشت آن در هلند نیز رواج یافت. نکته جالب توجه این که در ایران بیش از ۱۷۰ گونه لاله به طور طبیعی رشد و نمو می کند، حال آن که هلند به سرزمین لاله ها مشهور است.

پراکنش جغرافیایی در ایران

ارتفاعات زاگرس، شیب های سنگلاخ کوه ها، کوه های بختیاری (اکثر مناطق استان چهارمحال و بختیاری به صورت پراکنده رویشگاه لاله های واژگون است. اما منطقه بنواستکی با وسعتی بالغ بر ۳۵۰۰ هکتار یکی از مناطق طبیعی و زیبای بختیاری است که به طور انبوه پوشیده از این لاله ها می باشد(حدود ۷۰۰ هکتار به صورت یکنواخت و متراکم که همان دشت لاله ی معروف در استان چهارمحال و بختیاری است)، دشت لاله درفاصله حدود ۱۰۰ کیلومتری شهرکرد(مرکز استان) و حدود ۱۰ کیلومتری شهر کوهرنگ(چلگرد) واقع شده و جزء شهرستان کوهرنگ با طول

جغرافیائی " ۱۴ ۵۰ و عرض
جغرافیائی " ۲۸ ۳۲ می باشد.
(کوه های صمصامی)، گلستان
کوه در خوانسار، ارتفاعات
اشترانکوه لرستان و در کوه های
اورامان کردستان، شاهو،
صحنه، ایلام، کوه زراب قصر

شیرین، الوند، اشتران کوه، جنوب غربی ایران، کوه ساورس در ۳۰۰۰ متری ، شیراز و آذربایجان.

قسمت های مورد استفاده

گل و پیاز.

روش برداشت

پیاز متورم گیاه را معمولاً پس از خروج از زمین چند بار شسته و سپس به مدت ۲۴ تا ۴۸ ساعت در آب خالص و یا در آب دارای ۲ درصد اسید استیک قرار داده و مجدداً بار دیگر می‌شویند تا هرگونه بو و طعم ناپسند آن از بین برود. مواد نشاسته‌ای حاصل از بولب گیاه (فکول) می‌تواند جانشین فکول تاپیوکا، ثعلب، آرو – روت و غیره گردد و یا به صورت الکل تغییر شکل حاصل نماید.

ترکیبات شیمیایی

قسمت های مختلف گیاه مخصوصاً پیاز آن دارای الکالوئیدی سمی به نام امپریا لین است که از سموم قلب می‌باشد، امپریالین به صورت بلورهای منشوری شکل در متانول به دست آمده و در گرمای ۲۶۷ درجه ذوب می‌شود. امپریالین است که $C_{27}H_{43}NO_3$ به وزن ملکولی ۴۲۹/۶۲ و با فرمول (raddeamine) ، سیپهئی‌مین sipeimine (بر اثر پخته شدن پیاز و یا اعضای گیاه از بین می‌رود . حداکثر فکولی که در پیاز وجود دارد ۲۳ درصد است و می‌تواند به جای فکول

سیبزمینی مصرف شود. در گزارش بررسی های دیگر آمده است که دو آلکالوئید جدید در گیاه مشخص شده است. سایر مواد موجود در آن عبارتند از: Mini Paiminie و peimine و minipaiminine و peimisine & peiminine

peimiphine . pyridyl-pregnane-type steroidal alkaloid, fetisinine . dihydroimpranine .
3,4-dimethyl-1,5-heptadiene -hexadecane -pentadecane -tetradecane -2,4,6-trichlorophenol -
nonanoic acid -decanal -octanoic acid -acetophenone -3-hydroxy-4,4-dimethyl 2(3H)-furanone
-3-methyl-2(5H)-furanone -benzaldehyde -dihydro-3-methyl 2(3H)-furanone -cyclohexanone -
1,2-dimethylbenzene -1-hexanol -3-pentene-2-ol -3-methyl-2-butene-1-thiol -n-hexanal -2,3-
butanediol -3-methylpentanol -3-hydroxy-2-butanone -2-nitroethanol - acetic acid .
hydrolyze proline-containing oligopeptidase - diterpenoid isopimara-7,15-dien-19-oic acid (1)
a methylester -7,15-dien-19-oic acid - , two labdane diterpenes - $6\alpha,7\beta$ -dihydroxy-labda-
8(17),12(E),14-triene (1) and 6-oxo-2 α -hydroxy-labda-7,12(E), 14-triene-Oblongifolic acid
همچنین ورتیسستین، ورتیسین fritimine & fritillarine -peimidine ورتیسین در صورت بلوری های سوزنی شکل
در متانول به دست می آید و در گرمای ۲۲۳ تا ۲۲۴ درجه ذوب می شود.

تکثیر

این کار از طریق جدا کردن پیازچه های جدید کوچکی است که در کنار پیاز اصلی تولید می شوند. در هر سال یک یا ۳ مرتبه پیازها را از زمین بیرون می آورند. زمان بیرون آوردن پیازها پس از خشک شدن قسمت هوایی گیاه است و بایستی پس از جداکردن پیازها از هم بلافاصله مجدداً آن ها را در جای دیگر به عمق ۴ و فاصله ی ۳۰ سانتی متر از یکدیگر کاشت. از راه تقسیم بوته نیز تکثیر می شود

که برای این کار در شهر یور و مهر بوته ها تقسیم شده و در ماه های شهریور، مهر و آبان کاشته می شوند. روش های دیگر استفاده از بذر و پاجوش است.

تحقیقات نشان می دهد که تکثیر های سنتی مانند فلس برداری و تقسیم پیاز در لاله سرنگون نمی تواند روشی کارا و مناسبی برای ازدیاد این گیاه باشد، بنابراین مهمترین مسئله در نجات این گیاه از انقراض و حفظ تنوع ژنتیکی ارزشمند این گیاه، به دست آوردن یک پروتکل تکثیر سریع و موثر می باشد. تکنیک کشت بافت می تواند پتانسیل بالقوه ای در این زمینه باشد، از طرفی از آنجا که این گیاه در حال انقراض بوده و تعداد فلس های هر پیاز نیز اندک است (۳-۲ عدد) لذا کشت های منتج از پیاز به تعداد کافی وجود ندارد و علاوه بر آن آلودگی بالایی را نیز دارا می باشد. با توجه به موارد فوق، استفاده از جدا کشت هایی غیر از پیاز می تواند در جهت حفظ ذخایر ژنتیکی باقی مانده مفید باشد. در این تحقیقات برای اولین بار ۳ جدا کشت جنین، گلبرگ و گل آذین برای تکثیر از طریق کشت بافت، استفاده شده که جنین های خارج شده از بذر در محیط ب. ۵

همراه با غلظت های مختلف هورمون ها کشت شده اند . در مسیر کشت بافتی اندام زایی مستقیم و جنین زایی مستقیم مشاهده شد که بهترین اندام زایی مستقیم در هر گونه، هر تیمار ۲۴ حاوی ۱ میلی گرم در لیتر ۴ میلی گرم در لیتر آ. آ. +۴/۰ میلی گرم ان. آ. آ. + ب. آ. پ به دست آمد ، که میزان آن ۷ پیازچه به ازای هر جدا کشت در گونه لاله سرنگون معمولی و ۶ پیازچه به ازای هر جدا کشت در گونه لاله سرنگون ایرانی بود . از آنجا که هر گل میزان زیادی بذر دارد (۱۵۰۰۰-۱۰۰۰۰) با این پروتکل می توان میزان زیادی پیازچه از هر گونه انتظار داشت. در این تحقیقات همچنین قابلیت مراحل نمودی مختلف در مسیر های مختلف در جدا کشت های گلبرگ و گل آذین مورد مطالعه قرار گرفت . سه مرحله نمودی غنچه سبز رنگ، غنچه رنگی و گل باز مورد آزمون قرار گرفت . بیشترین اندام زایی و جنین زایی مستقیم در هر دو گونه مربوط به غنچه سبز بود، غنچه رنگی در گونه لاله معمولی مسیر اندام زایی مستقیم را فعال کرد، در حالی که در گونه لاله سرنگون ایرانی نتوانست مسیر باز زایی را فعال کند. مرحله فیزیولوژیکی گل باز در هر دو گونه نتوانست مسیر باززایی را فعال کند.

همچنین اثر تاریکی و شدت های مختلف نور و اثر پیش تیمار سرما نیز در هر دو گونه مورد بررسی قرار گرفت، در این تحقیق یک روش جدید کارا و مستقل از ژنوتیپ برای تکثیر سریع هر دو گونه با استفاده از جدا کشت های مورد تحقیق

به دست آمد. از آنجا که تا کنون گزارشی راجع به باززایی مستقیم این دو گونه با استفاده از جدا کشت های جنین، گلبرگ و گل آذین وجود ندارد نتایج به دست آمده بسیار حائز اهمیت است.

نیاز های کشت لاله سرنگون

خاک

مرطوب و غنی و دامنه های سنگلاخی و صخره‌ای

حساسیت

مقاوم به سرما

نوع خاک

خاک باغچه + کمپوس + ماسه

دما، آبیاری و نور

مکان های آفتابی و سایه آفتاب- دما بین ۲۳ تا ۳۰ درجه سانتیگراد و آب زیاد

خطر انقراض لاله های سرنگون

متأسفانه، وضعیت نگهداری و حفاظت مناطق رویشی لاله سرنگون نا مشخص است، متولی این مهم بخش خصوصی

است یا دستگاه های دولتی (و کدام دستگاه) ؟ !

توریستی آن از هم سبقت می گیرند و هر کدام تشکیلات اداری خود را به زیبایی این شگفتی خلقت مزین می نمایند. اما شوربختانه! در نگهداری و حفاظت آن با لحاظ جنبه توریستی و گردشگریش، برنامه مدون و دارای چشم اندازی روشن ندارند. البته هر کدام به صورت موردی و انفعالی سالانه مبالغ ناچیزی هزینه می کنند ولیکن بدون مطالعه ی مدون و علمی، هنوز اهداف منسجم و مشترک دراز مدت تعریف نشده و در واقع از تلاش برای یافتن متولی اصلی هم خبری نیست .

یک سوال مهم دیگر اینجا است که با توجه به این چنین پتانسیل اقتصادی مبنی بر بازدید روزانه بالغ بر ۵۰۰۰ نفره گردشگران و طبیعت دوستان(در مدت ۲۰ روز از سال) که حتی در ایام تعطیلات پایان هفته به ۲۵۰۰۰ نفر نیز گزارش گردیده است، جایگاه بخش خصوصی که از نبود اشتغال زایی رنج می برد کجاست ؟ واقعا " چقدر در جهت مهیا نمودن زیر ساخت های سرمایه گذاری و جذب بخش های غیر دولتی گام های موثر برداشته شده است ؟ از دید اشتغال زایی، خوشبختانه علاوه بر این جاذبه زیبای طبیعی با توجه به شرایط آب و هوایی منطقه(درجه حرارت، میزان و نوع بارش نزولات جوی - برف)امکان بهره بری اقتصادی از زیرساخت های طبیعی موجود مثل ورزش ها و تفریحات زمستانی(پیست اسکی و ...) در دیگر ایام سال بسیار مهیا می باشد.

یک نکته قابل توجه این است که لاله ها توسط برخی گردشگران و بازدیدکنندگان ریشه کنی شده و به علت عدم رعایت اصول صحیح بهره برداری به وسیله دامداران منطقه، هر ساله از نظر کمی (سطح) و کیفی (تعداد لاله ها) دشت در حال تحلیل رفتن و انهدام است.

چرای احشام، تخریب زیستگاه برای ایجاد اراضی کشاورزی، برداشت مستقیم این گیاه و عرضه به بازار از مهمترین عوامل تهدید لاله های واژگون هستند.

مطالعه کروموزومی و بررسی الگوهای سی - بندینگ

مطالعه کروموزومی و الگوهای گیمسای بندینگ برای گونه زیر جنس پتیلیوم از لاله های سرنگون در ایران نشان داده شده است که عدد کروموزومی سوماتیک برای هر دو گونه ۲۴ بوده و فرمول کاریوتیپ در لاله سرنگون ایمپریالیس به صورت :

$$2n=2x=24=4m+8t+12st$$

و در جنس رلدائانا به صورت زیر است:

$$2n=2x=24=4m+2sm+8t+10st$$

تعداد بندها کم بوده و در نقاط میانی، انتهایی، سانترومری و نزدیک به پیچیدگی های ثانویه قرار گرفته اند. در این زیرجنس، رادانا با داشتن یک جفت کروموزوم ساب متاسنتریک ساتلیت دار که دارای یک بند هترومورف ضخیم در ناحیه تلومریک (انتهایی) است از گونه ایمپریالیس قابل تمایز است.

خواص درمانی

خواص درمانی این گیاه هنوز مورد بررسی کامل قرار نگرفته است به طوری که اطلاعات درباره آن منحصر به اظهار نظر محققین زمان های خیلی قبل است.

از پیاز آن به عنوان محرک دستگاه هضم و نرم کننده استفاده به عمل می آید و برای این کار نیز ۰۵ تا ۰۳ گرم آن

به کار می رود.

در بعضی کتب علمی برای آن اثر ضد رماتیسم ذکر شده است. پیاز لاله سرنگون نرم کننده ورم های سفت و تحلیل برنده آن ها است. مدر بوده و برای تسکین درد سینه و درد دندان مفید است.

از دم کرده گل های این گیاه برای تسکین دردهای قاعدگی استفاده می شود [سلیمرا].

برخی از محققان خواص پیاز این گیاه را شبیه پیاز گل حسرت یا کاشیک میدانند و معتقدند که در دفع استسقا [مرض تشنگی] داروی مفیدی می باشد.

در چین چند گونه دیگر از این گیاه می روید که برای همه آنها خواص مشابهی قائل هستند. پیاز گونه های مختلف لاله سرنگون دارای طعمی تلخ بوده و مبرّد و خنک کننده می باشد و از داروهای مخصوص ناراحتی های ریه و تحلیل بلغم می باشد. در مورد انواع ناراحتی های ریه و برای معالجه ورم گلو به کار برده می شوند [چونگ یا یوچی]. از جوشانده پیاز خشک برای تسکین سرفه، آسم، برونشیت و خنازیر [یچی مورا] استفاده می شود. برای درمان خنازیر ۱/۰ گرم خورده شده و یا روغن آن را بمالید.

برای درمان درد کمر و سیاتیک ۴ مثقال پیاز لاله سرنگون را پودر کرده و به همراه ۴ مثقال گلاب خالص هر روز به روی موضع بمالید .

برای درمان سوزش پای ناشی از ادرار در کودکان، پیاز آن را درون آتش سوزانده و خاکسترش را بر روی پای کودک بپاشید.

در خصوص رفع اختلالات غده‌ها، تومورها [لوی]، ادرار کردن دردناک [استوارت]، اخلاط خونی و سایر انواع ناراحتی های ریه مصرف می شود [شرام].

موزیک و شرام به تایید مصرف داخلی آن برای معالجه سرطان پستان اشاره می کنند. پتلو ذکر می کند که پیاز لاله های سرنگون فوق در ترکیبات داروهای ترک تریاک وارد می شود. قسمت زیر زمینی گیاه دارای اثر ناراحتی سینه و زیادکننده ترشحات شیر است.

پیاز آن در بیماری های مفصلی بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد. هرگاه پیاز لاله سرنگون را با دنبه به مقدار مساوی بکوبند و با مقداری آب آنقدر بجوشانند تا آب آن بخار شده و روغن باقی بماند، ضماد این روغن به محل درد در بیماری سیاتیک بسیار مفید بوده و در معالجه بیماری مجرب است (البته همراه با مصرف داروهای خوراکی مربوطه)

اثر ضد دردی پیاز گیاه لاله واژگون به علت وجود موادی موسوم به آلکالوئیدهای ایمپرسیسین است و چون تازه باشد سمی بوده و قابل خوردن نیست، ولی در چین سمیت آن را گرفته و در آشپزی از آن استفاده می کنند. داروی مؤثری برای دردهای رماتیسمی بوده و پاک کننده دستگاه کبدی است. ضماد پیاز برای از بین بردن تاول موثر است.

این گیاه ادرار آور و حلال بوده و یک سم قلبی است. به عنوان خلط آور، دافع انواع سنگ مانند سنگ کلیه و سنگ مثانه استفاده می شود. پیاز به صورت پخته خورده شده و حاوی نشاسته است. ندول ها، فیبروکیستیک پستان، گواترو تورم غدد لنفاوی استفاده می شود. در چین آن را نیز برای درمان سرطان تیروئید و ریه استفاده کرده و بهترین راه درمان برای سرطان ریه می دانند. تحقیقات نشان داده که در مهار سیستم عصبی مرکزی، کاهش طولانی مدت در فشار خون، تحریک عضله قلب و درمان اختلال در تنفس موثر است.

۲ گرم لاله سرنگون را با ۲ گرم هل و ۲ گرم بسباسه و ۱ گرم زعفران کوبیده و با کمی شیر مخلوط کرده و پنبه را به آن آغشته کرده و جهت درمان نازایی در داخل واژن به صورت شیاف گذاشته، امید است در صورتی که به خاطر رطوبت و ترشح زیاد باشد درمان گردد.

پزشکان طب چینی بر این باورند که گل لاله سرنگون بر کانال های انرژی قلب و ریه و یا مسیرهای انرژی در بدن موثر بوده و استفاده از آن در برای درمان بیماری های مختلف ریه از جمله آسم، برونشیت، سل و سرفه مفید است. برای کاهش اشتها و احساس خفقان در قفسه سینه موثر است. از گل سرنگون به عنوان یک ضد احتقان غدد لنفاوی، کاهش ورم ها، ضد قارچ، ضد التهاب، ضد درد، ضد پلاکت، آنتی باکتری، ضد فشار خون، ضد لخته شدن خون، تصلب شرایین بوده و نقش داروهای ضد پلاکت در کنترل بیماری های قلبی عروقی را دارد.

برای ناراحتی های قفسه سینه و دندان درد به کار می رود. هنگامی که زنی زایمان می نماید رب آن را بر روی شکم گذاشته تا درد شکمی را کاهش دهد.

این گیاه در درمان نفس نفس زدن و خس خس سینه همراه با برونشیت، آسم برونشیال (جدا از هم) و بیماری های قلبی مورد استفاده واقع می شود.

گل سرنگون برای بسیاری از انواع سرفه به ویژه سرفه مزمن، سرفه همراه با خلط و سرفه با خلط خونی، سرفه های همراه با کاهش اشتها و احساس خفقان در قفسه سینه و قسمت فوقانی شکم استفاده می شود. جهت درمان سوزش ادرار شربت بنفشه و کاکنج و اذخر گل و ریشه ایرسا و لاله سرنگون مفید و مؤثر است .

نسخه دیگر برای نازایی

۲ گرم پیاز لاله سرنگون

۱ گرم زعفران

۲ گرم هل

۲ گرم بسباسه

طرز مصرف:

همه موارد را آسیاب کرده و با شیر مخلوط نموده و بعد از اتمام دوره قاعده گی با پنبه درون مهبل قرار می دهند. از جمله سایر مصارف آن باید به درمان یبوست، بی خوابی و خاصیت ضد اسپاسم آن اشاره کرد. به عنوان حشره کش از آن استفاده می شود.

اکوتوریسم و جاذبه ها

لاله سرنگون یکی از هزاران گونه گیاهی شناسایی شده در کشور است که زیبایی آن نفس را در سینه حبس کرده و کمتر کسی است که آرزوی دیدن آن را در آغازین فصل سال نداشته باشد.

موسم گلدهی و جلوه گری لاله های واژگون که یکی از مهمترین جاذبه های طبیعی گردشگری کشور به شمار می رود، فصل بهار بوده و ایران در این عرصه، کشوری بی همتا است.

لاله واژگون گیاهی است دیدنی که در هوای

لطیف مرغزارهای سرسبز کوهسارهای سربلند و مغرور ایران زمین می روید. جای این خاک گهرخیز هنرزا سرشار از دیدنی هایی است که در پهنه سار گیتی اگر یگانه نباشد، کمیاب و نایاب است.

لاله واژگون در نقش سرستون های ساسانی ها هم در موزه طاق بستان در کنار نقش پادشاه ساسانی دیده می شود. یکی از جایگاه های رویش این گیاه زیبا، گلستان کوه در نزدیکی خوانسار است که این یادمان بی گناهی سیاهش را در دل خود برای آیندگان پاس داشته است. از پس زمستان با سرمای دلنشین و برف فراوان، آنک در بهار و در آغازین روزهای اردیبهشت که ایران بهشت گیتی می گردد و خاکش رشک فردوس برین، سراسر کوه های زاگرس و سایر رویشگاه ها، سرشار از گیاهان خوش بو و سودمندی مانند آویشن و موسیر و گون است که هر کدام داروی بیماری و درمان دردی هستند. در میان لاله های ایران، لاله واژگون از شهرت و زیبایی منحصر به فردی برخوردار است و همه ساله عده ای برای تماشای این جلوه طبیعی کم نظیر راهی دامنه های زاگرس و سایر مناطق رویشی آن می شوند. پرورش لاله واژگون در باغ ها و گلخانه ها در سطح وسیعی از اروپا رواج دارد در حالی که این گل در فلات ایران به طور طبیعی رشد و نمو می نماید و این مساله ضرورت حفاظت این گونه گیاهی در ایران را بیش از پیش می کند.

این گیاه نخستین بار در سال ۱۵۷۶ میلادی به وسیله جهانگردان اروپایی از ایران به اتریش برده شده و در باغ های افراد ثروتمند پرورش یافت. همان طور که ذکر شد رویش لاله های سرنگون از اواسط تا اواخر فروردین ماه شروع می شود، گل ها دوام چندانی نداشته و در مدت زمان ۱۰ تا ۱۵ روزه ریزش کرده و سپس در نیمه دوم اردیبهشت ماه مرحله بذردهی آنها شروع می گردد. پس از بذر دهی، لاله ها سر سبزی و شادابی خود را از دست داده، برگ ها زرد، پژمرده و

خشک می شوند به طوری که در خرداد ماه از گیاه به جز چند ساقه گل دهنده چوبی چیز دیگری باقی نمی ماند، بنابراین مدت زمان دوره بازدید از دشت محدود بوده که حداکثر از اواخر فروردین شروع و در اواخر اردیبهشت ماه به پایان می رسد.

De kerndeeling bij Fritillaria Imperialis Boele Sijpkens

Fritillaria Imperialis Mariam T.Tennoe .Susan F.Henssonow

Fritillari: Fritillaria Imperialis General Books LLC

De kerndeeling bij Fritillaria Imperialis Boele Sijpkens

- ۱- شناسایی گیاهان دارویی، صنعتی جنگلی و مرتعی و موارد مصرف آنها مهندس مهدی عماد (جلد هشتم)
- ۲- گیاهان دارویی دکتر علی زرگری جلد دوم
- ۳- معارف گیاهی دکتر حسین میر حیدر جلد سوم
- ۴- پراکنش گونه های گیاهان دارویی و صنعتی جنگلی و مرتعی ایران مهندس مهدی عماد
- ۵- با گیاهان زیباتر شویم مهندس مهدی عماد
- ۶- مریم شریف نیا - فریبا منصور دانشگاه آزاد اسلامی تهران شمال واحد گروه زیست شناسی
- ۷- زبان خوراکی ها. نویسنده: دکتر غیاث الدین جزایری
- ۸- محمد حسین قدوسی عضو جمعیت کویر سبز

۹- بخشی خانیکی غلام رضا گروه زیست شناسی، دانشگاه پیام نور

۱۰- پایان نامه منیژه محمدی ده چشمه دانشگاه تهران - پردیس کشاورزی و منابع طبیعی - دانشکده علوم باغبانی و

گیاهپزشکی ۱۳۸۴

